

**Деца у контакту са законом -
унапређење остваривања права,
превенција и заштита**

Београд – 24-25.02.2022.године

Васпитни налози-

Примена и начин бележења података у

Србији од 2006. до 2018.године

Резултати истраживања реализованог од стране Савета за праћење и унапређење рада органа кривичног поступка и реализацију кривичних санкција према малолетницима

Љубинка Марковић, саветник за малолетна лица у кривичном поступку,

Одељење за малолетнике, Виши суд у Београду

ЦИЉ

- **Да се од свих актера малолетничког правосуђа на непосредан начин прибаве подаци о примени и начину вођења података о васпитним налозима у периоду од 2006. (почетак примене ЗМ и васпитних налога) закључно са 2018.годином;**
- **Да се утврди према колико малолетника је у ВЈТ/ВС вођен поступак за кривична дела за која је запређена новчана казна или казна затвора до 5(пет) година – што је један од услова за примену васпитног налога;**
- **Да се, на основу праксе, утврде проблеми који су отежавали примену васпитних налога;**
- **Да се прикупе предлози за унапређење примене васпитних налога.**

СВРХА

- Унапређење примене васпитних налога
- Унапређење валидног вођења података о свим значајним пословима и свим аспектима везаним за примену васпитних налога
- Да се статистички подаци о васпитним налозима учине лако доступним, транспарентним и упоредивим
- Унапређење малолетничког правосуђа и положаја малолетника у сукобу са законом у Србији.

УЗОРАК

- Сви виши судови у РС (25)
- Сва виша јавна тужилаштва у РС (25)
- 125 центара за социјални рад од укупно 158 у РС

УПИТНИК

- Општи подаци о примени васпитних налога (по годинама);
- Начин вођења података о васпитним налозима;
- Садржај евиденција – који подацима се бележе;
- Статистички подаци о кривичним делима за које може бити примењен васпитни налог – као један од услова (по годинама, само за ВЈТ и ВС)
- Подаци о васпитним налозима за сваку годину, по полу, врсти, начину решавања, кривичном делу за које су примењени;
- Проблеми који су отежали примену васпитних налога;
- Препоруке за унапређење примене васпитних налога.

Примена васпитних налога

- Од 25 виших судова у 16 су примењивани васпитни налози
- Од 25 виших јавних тужилаштава у 24 су примењивани васпитни налози
- Од 125 ЦСР који су доставили податке, у 90 ЦСР је било примене васпитних налога

ЦСР – статистички подаци

• Примена васпитних налога у РС према подацима ЦСР

	Упућени упитници	Достављени одговори	Није било примене в.н	Примењивани в.н.	Комплетн и подаци
ЦСР	158	125	35	90	75
Број малолет. са в.налогом				2610	1726

ЦСР – статистички подаци

Број малолетника према којима су примењени васпитни налози по годинама (укупно 2610)

Год	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Бр. Мал	13	34	39	73	78	136	179	163	307	359	400	406	423

ЦСР-статистички подаци

Родна заступљеност (узорак од 76 ЦСР)

Укупно	Малолетника	Малолетница
1750	1593	157
100.00%	91,03%	8,97%

ЦСР-статистички подаци

Примењени васпитни налози према врсти

Члан 7 став 1	Тачка 1) ЗМ	Тачка 2) ЗМ	Тачка 3) ЗМ	Тачка 4) ЗМ	Тачка 5) ЗМ
Укупно 1856 в.н	642	364	731	11	108
100,00%	34,59 %	19,61 %	39,39 %	0,59 %	5,82 %

• Најчешће изрицан васпитни налог је *Укључивање, без накнаде, у рад хуманитарних организација или послове социјалног, локалног или еколошког садржаја.*

• Најређе изрицан васпитни налог је *Подвргавање одговарајућем испитивању и одвикавању од зависности изазване употребом алкохолних пића или опојних дрога.*

ЦСР-статистички подаци

Решења са једним или више васпитних налога
(81 ЦСР)

	Укупно	Решење - 1 в.н	Решење 2 (врсте) в.н	Решење 3 (врсте) в.н.
Васпитни налози	1856	1686	152	18
Малолетника	1768	1686 (95,36%)	76 (4,30%)	6 (0,34%)

ЦСР-статистички подаци

Начин решавања – исход (75 ЦСР)

	Укупно	Испуњени	Неиспуњени
Малолетника	1708	1592	116
%	100%	93,21 %	6,79%

ЦСР- начин вођења евиденција о ВАСПИТНИМ НАЛОЗИМА

Доставили податке о евидентирању	Евиденција на нивоу установе	Стручни радник	На други начин	Не воде се евиденције о В.Н.
88 ЦСР	20 ЦСР* Од 2017. “посебан модул за евидентирање васп.мера и васп.налога” у АВП “Интеграл”	40 ЦСР Сопствена евиденција	18 ЦСР Супесвизор Руководилац Тима за бригу и заштиту деце и младих	10 ЦСР
%	22,73%	45,45%	20,45%	11,36%

ЦСР – Садржај евиденција о васпитним налозима

Укупно	Одлука о васпитном налогу	Одлука и врста/е васпитног налога	Одлука, врста/е и начин решавања васпитног налога	О свему наведеном и свим битним појавама
78 ЦСР	9	21	26	22
%	11,54%	26,94%	33,33%	28,20%

ЦСР – Садржај евиденција о васпитним налозима

Укупно	Одлука о васпитном налогу	Одлука и врста/е васпитног налога	Одлука, врста/е и начин решавања васпитног налога	О свему наведеном и свим битним појавама
78 ЦСР	9	21	26	22
%	11,54%	26,94%	33,33%	28,20%

ЦСР – проблеми у примени васпитних налога

- Нормативни оквир
- Недостатак ресурса
- Недостатак обуке
- Лоша сарадња институција на локалу
- Остали проблеми

ЦСР – проблеми у примени васпитних налога

Нормативни оквир

1. Трошкови примене васпитних налога нису регулисани ЗМ-ом и другим надлежним прописима.

Трошкови превоза озбиљан проблем када су у питању руралне средине и мала места, упућена на услуге медијације, социјалне и здравствене заштите, образовања и организације које се баве услугама локалног, хуманитарног и друштвено корисног рада у већим местима или градовима.

Трошкови животног осигурања / осигурања у случају повреда малолетника и осигурања од евентуално проузроковане штете у радној организацији....

2. Нема Правилника о примени васпитних налога (што је успорило одређивање и примену васпитних налога).

ЦСР – проблеми у примени васпитних налога

Нормативни оквир

1. Трошкови примене васпитних налога нису регулисани ЗМ-ом и другим надлежним прописима.

Трошкови превоза озбиљан проблем када су у питању руралне средине и мала места, упућена на услуге медијације, социјалне и здравствене заштите, образовања и организације које се баве услугама локалног, хуманитарног и друштвено корисног рада у већим местима или градовима.

Трошкови животног осигурања / осигурања у случају повреда малолетника и осигурања од евентуално проузроковане штете у радној организацији....

2. Нема Правилника о примени васпитних налога (што је успорило одређивање и примену васпитних налога).

ЦСР – проблеми у примени васпитних налога

Нормативни оквир

3. Неусклађеност прописа који регулишу различите системе а тичу се примене васпитног налога.

- Нпр.: установе у здравственом систему “не желе да реализују васпитни налог”*; поверљивост података о пацијенту онемогућава водитеље случаја да правовремено буду информисани; средњошколско образовање није обавезно, те се примена васпитног налога теже реализује; по Закону о раду мало је послова за малолетнике и од послодавца захтевају примену посебних мера заштите на раду, те избегавају укључивање малолетника са васпитним налогом;...

* **Коментар аутора:** проблем је неспоразум настао неразликовањем в.н. као мере коју изриче ВЈТ или ВС, и услуга које постоје и пружају се у складу са надлежним прописима у другим системима, а користе се у реализацији в.н.

ЦСР – проблеми у примени васпитних налога

Нормативни оквир

4. Нејасне процедуре, улоге и одговорности у примени и реализацији васпитног налога, тј. нема Стандарда и процедура за примену васпитних налога.*

* Текст документа *“Стандарди и процедуре у примени васпитних налога”* сачињен још 2012.г, али није публикован.

5. Нема правилника о начину вођења података и евиденције о васпитним налозима

ЦСР – проблеми у примени васпитних налога

Недостатак ресурса

- 1. Недовољан број стручних радника у ЦСР и њихова оптерећеност великим бројем предмета и различитим пословима.**
- 2. Нема одговарајућих установа, организација или програма за реализацију чл.7ст.1.тач.3) ЗМ.**
- 3. Нема одговарајућих здравствених установа или стручњака у локалној заједници, (немогућа или отежана примена чл.7ст.1.тач.4) и 5)ЗМ).**
- 4. Рурална средина и мали градови не поседују одговарајуће стручњаке и /или програме (медијација, групе подршке за децу и младе, програми асертивног понашања, контроле беса,)**

ЦСР – проблеми у примени васпитних налога

Недостатак обуке

1. Нема континуиране обуке за стручне раднике ЦСР, ВЈТ, ВС, браниоце као и друге актере значајне за реализацију васпитног налога.

2. Недовољна информисаност и сензибилисаност малолетника, родитеља и старатеља о предностима примене васпитних налога, као и обавеза и права које проистичу из њихове примене.

ЦСР – проблеми у примени ВАСПИТНИХ НАЛОГА

Лоша сарадња институција на локалу

1. Неспремност и незаинтересованост уставова и институција у локалној заједници за склапање споразума/протокола о сарадњи.
2. Недовољан број склопљених споразума/протокола о сарадњи у локалној заједници.
3. Лоша сарадња, недовољно ангажовање или неблаговремено извештавање о проблемима или успешности реализације васпитног налога, од стране појединаца у установама које су склопиле споразум /протокол о сарадњи са ЦСР.
4. У неким срединама решење о примени васпитног налога се доставља ЦСР са великим временским протоком (у неким случајевима чак пред пунолетство малолетника).

ЦСР – проблеми у примени васпитних налога

Остали проблеми

1. ВЈТ и ВС ретко изричу васпитне налоге.
2. Малолетник и родитељи не сарађују са водитељем случаја.
3. Чести практични проблеми који отежавају примену из објективних разлога. Нпр. Малолетник уписао средњу школу у другом месту-граду те је отежана реализација васпитног налога чл.7ст.1.тач.3) ЗМ.....
4. Сличност васпитних налога и посебних обавеза збуњује јер је садржина активности готово иста.

ЦСР - Предлози за унапређење примене васпитних налога

- Нормативни оквир
- Ресурси
- Обуке
- Сарадња институција на локалу
- Остало

ЦСР - Предлози за унапређење примене васпитних налога

Нормативни оквир

1. Донети **Закон о изменама и допунама ЗМ** који ће боље дефинисати:

- услове,
- процедуре,
- механизме сарадње и контроле
- начин финансирања евентуалних трошкова примене васпитних налога
- обавезе родитеља и санкције
- начин вођења евиденција о васпитним налозима (да прате појаву, не само активности)
- Повећати број васпитних налога.
- Омогућити да се васпитни налози примењују и код кривично неодговорне деце.
- Одредити да и полиција може предлозити (па и применити) васпитни налог (као код Закона о спречавању насиља у породици)

ЦСР - Предлози за унапређење примене васпитних налога

Нормативни оквир

2. Донети Правилник о примени васпитних налога
3. Донети Стратегију о примени васпитних налога
4. Сачинити (публиковати) приручник “Стандарди и процедуре за примену васпитних налога”, који би заједно са Стратегијом допринело уједначавању примене васпитних налога на читавој територији Републике Србије.
5. Предложити да се васпитни налази уведу и у прекршајни поступак

ЦСР - Предлози за унапређење примене васпитних налога

Ресурси

1. Повећати број стручних радника у ЦСР ангажованих на заштити деце и малолетника у сукобу са законом, како би услови били оптимални.
2. Унапредити ресурсе у локалној заједници, ако није могуће имати установу или институцију, или у оквиру постојећих капацитета нема адекватног стручњака чија услуга је неопходна за реализацију васпитног налога, организовати регионалне програме који би гарантовали неопходну услугу у свим (па и руралним) срединама.
3. Основати дневне боравке и /или лиценциране пружаоце услуга у заједници.
4. Унапредити коришћење постојећих ресурса кроз склапање споразума/протокола о сарадњи.

ЦСР - Предлози за унапређење примене васпитних налога Обуке

1. Обезбедити континуирану едукацију судија, тужилаца, адвоката и стручних радника ЦСР, како кроз обуке унутар појединачних система тако и кроз заједничку обуку свих учесника у локалној заједници.
2. Обезбедити информативну, сензибилизацијску и стручну обуку свих партиципијената у реализацији васпитних налога у локалној средини (социјална заштита, здравство, образовање, радне организације, организације цивилног друштва....) укључујући и доносиоце одлука у овим системима.
3. Предузети мере у правцу веће информисаности јавности о суштини и значају васпитног налога, процедурама везаним за испуњење, као и обавезама и правима малолетника и родитеља.
4. Подстицати акредитацију програма који пружају услуге неопходне за примену васпитног налога.

ЦСР - Предлози за унапређење примене васпитних налога

Сарадња институција на локалу

1. Унапредити сарадњу ЦСР, ВЈТ и ВС кроз континуиране заједничке састанке и непосредну комуникацију.
2. Склапити већи број споразума/протокола о сарадњи са установама и организацијама које се баве пословима локалног, хуманитарног и друштвено корисног рада уз развој шире лепезе послова које малолетници могу обављати, али и јасно дефинисане одговорности и обавезе свих учесника.
3. Континуирано периодични састанци свих актера на локалу.

ЦСР - Предлози за унапређење примене васпитних налога

Остали предлози

1. Да браниоци у свим случајевима када је то могуће, упуте малолетника и родитеље о предностима примене васпитног налога и да то предлажу ВЈТ-у и ВС.
2. Да ВЈТ и ВС чешће одређују примену васпитног налога.
3. Да се кроз васпитни налог нагласи обавеза отклањања штетних последица по оштећеног (жртву).

Уместо закључка

- Прибавити податке за 2019., 2020. и 2021. годину путем истог упитника и анализирати их у односу на већ урађено истраживање;
- Упоредити добијене податке са званичним подацима Републичког завода за статистику РС;
- Урадити “студију случаја”, тј. на примеру једног града где се преклапају надлежности истог ВЈТ, ВС и ЦСР утврдити разлоге евентуалне разлике у статистичким подацима;
- Дати препоруке за унапређење начина вођења података у ВЈТ и ЦСР, те предложити допуну података које воде виши судови.
- Дати препоруке за унапређење примене васпитних налога

ХВАЛА НА ПАЖЊИ